

Waar blijft de Europese TikTok?

Sociale media We moeten alles uit de kast halen om de macht van Big Tech te breken. Dat betekent concurreren met datgene wat we willen verbieden, schrijven [Marleen Stikker](#) en [Sander van der Waal](#).

Marleen Stikker is directeur van Waag Future Lab technologie en samenleving, professor of practice aan de Hogeschool van Amsterdam en auteur van Het internet is stuk (2019).

Sander van der Waal is onderzoeksdirecteur bij Waag.

Het wordt ons deze dagen flink ingewreven dat we weinig te zeggen hebben over de socialemediaplatforms die we gebruiken. Eerst moeten we toekijken hoe de grillige miljardair [Elon Musk](#) de ongebreidelde macht over het digitale dorpsplein Twitter verkrijgt en het zijn wil oplegt. Een paar dagen later bevestigt het van oorsprong Chinese bedrijf [TikTok](#) dat de Chinese overheid inzage heeft in de persoonsgegevens van Europese TikTok-gebruikers en daarmee de Europese privacywetten overtreedt. En dat is slechts een van de problemen met TikTok.

Het platform pompt haatberichten, desinformatie en schadelijke informatie rond. De algoritmen van het platform zijn zo verslavend dat kinderen en jongeren er soms wel vier uur per dag op doorbrengen en het als hun voornaamste nieuwsbron gebruiken. Zonder enig overdrijven kun je zeggen dat TikTok onze democratie ondermijnt. Het is des te pijnlijker dat [de Amsterdamse Museumnacht](#) zich laat sponsoren door TikTok. Van de cultuursector zou je mogen verwachten dat het zich niet laat gebruiken voor het witwassen van *big tech*.

Zo staan we erbij en kijken ernaar. Want wat hebben we in te brengen tegen miljardairs of tegen inmenging van de Chinese staat? De Nederlandse Autoriteit Persoonsgegevens heeft een paar jaar geleden [een boete](#) van 750 duizend euro aan TikTok opgelegd wegens het schenden van de privacyrechten van kinderen. Dat is niet alleen een volslagen onbetekenend bedrag voor het miljardenbedrijf, de boete werd niet erkend door het bedrijf.

De Europese Data Protection Commission heeft vervolgens de handschoen opgepakt en is sinds 2021 met een diepgaand onderzoek bezig naar de privacy-schending door

het platform. Het is aannemelijk dat daar een boete uit volgt met een paar nullen extra, maar het is de vraag of dat voldoende zal zijn om verandering af te dwingen.

Naar Europa wordt iets beter geluisterd dan naar Nederland. Dat het bedrijf nu enige transparantie aan de dag legt, zou er mee te maken kunnen hebben. Naast de General Data Protection Regulation (GDPR) zijn er twee nieuwe Europese verordeningen: de Digital Services Act en Digital Markets Act om de hegemonie van grote techbedrijven te breken. De Digital Service Act dwingt grote techbedrijven tot transparantie over hoe hun producten werken en de Digital Markets Act geeft ruimte voor concurrentie zodat we niet langer afhankelijk zijn van een handjevol Amerikaanse en Chinese bedrijven. Als Musk triomfantelijk tweet: *'the bird is free'* is het Europese antwoord: *'in Europe, the bird will fly by our rules'*.

Maar het is de vraag of het instrumentarium sterk genoeg is om die regels af te dwingen en hoe lang het duurt voordat dat het beoogde effect heeft. We kunnen hoge boetes opleggen op basis van wetgeving, maar dat duurt jaren en het kwaad op het gebied van verspreiding van complottheorieën, haat en schadelijke content voor kinderen is dan al geschied.

Er gaan daarom ook stemmen op [om TikTok te verbieden](#) of offline te halen, tot we de garantie hebben dat de maatschappij niet onevenredig wordt geschaad.

Inmenging en spionage

Maar hoe zou dat in zijn werk moeten gaan? De app stores verbieden om de app aan te bieden? Internet providers opleggen het dataverkeer van het platform te weren? In een periode van geopolitieke onrust is het goed om onze afhankelijkheid van een grootmacht te minimaliseren. Vanuit dat oogpunt is het relevant om te onderzoeken wat we in de praktijk kunnen doen om inmenging en spionage tegen te gaan. 'Strategische autonomie' is daarbij het toverwoord.

De kernvraag is hoe we van de afhankelijkheid van dergelijke platformen afkomen. Hoe zorgen we ervoor dat we niet telkens achter de feiten aanlopen? Niet lijdzaam afwachten maar met elkaar, in Nederland en Europa, werken aan het internet dat wél op onze gedeelde waarden is gestoeld. Naast wet- en regelgeving betekent dat bouwen aan platforms en applicaties die wel ons collectieve publieke belang centraal stellen.

Met verdienmodellen die niet afhankelijk zijn van het maximaliseren van de aandacht van gebruikers en de verzekering dat vreemde of eigen overheden niet meekijken.

En dat kan goed, want het internet is in oorsprong nooit ontworpen om zo veel macht bij enkele personen of grootmachten te leggen. Het internet is een federatief netwerk van servers dat op basis van een protocol data met elkaar uitwisselt. Veel twitteraars wijken nu uit naar het alternatief Mastodon, wat op dat principe is gebaseerd. Zo is er ook niet één centrale Mastodon-server, maar zijn er verschillende die op basis van taal, geografie of interessegebied zijn opgezet. Deze opzet biedt ruimte voor verschillende ideeën over moderatie die naast elkaar kunnen plaatsvinden, in plaats van dat één libertair idee over vrijheid van meningsuiting voor iedereen bepaalt wat de regels zijn.

De beweging om de machtsconcentratie tegen te gaan door dergelijke systemen op te zetten wordt ook wel de *fediverse* genoemd: het federatieve universum. Door deze decentrale opzet wordt het manipuleren op basis van financieel of politiek gewin een stuk moeilijker. Het is tijd dat de uitgangspunten van het fediverse centraal komen te staan in de ontwikkeling van nieuwe diensten en applicaties. Dit kabinet heeft bij monde van de staatssecretaris van Digitalisering aangegeven dat het tegengaan van desinformatie een prioriteit is, en dat het veilige alternatieven voor social media wil stimuleren. Investeren in alternatieven is noodzakelijk om deze ambitie werkelijkheid te maken.

Gebaseerd op publieke waarden

Vanuit de coalitie van publieke organisaties PublicSpaces wordt al gewerkt aan een nieuwe community netwerk, gebaseerd op publieke waarden. Bij dit initiatief 'PubHubs' staan de principes van de fediverse al centraal. Nu de backlash tegen grote techbedrijven een volgende fase ingaat, kan de overheid het goede voorbeeld geven door dergelijke initiatieven verder te bevorderen. Duitsland doet dat al met de lancering van het [Sovereign Tech Fund](#), waarmee wordt geïnvesteerd in open digitale infrastructuur die het publieke belang dient. En op Europees niveau zijn er programma's waarbij financiering gaat naar opensource-initiatieven die onze digitale infrastructuur versterken.

We moeten zeker alles qua wetgeving en regelgeving uit de kast halen om de macht van Big Tech te breken. Maar om ons echt te ontworstelen aan deze dynamiek, zullen we aantrekkelijke, mooie en verantwoorde toepassingen moeten maken die kunnen concurreren met datgene wat we willen verbieden.

Bron: *NRC Handelsblad*